

نسبت امروز و گذشته در ساختمان مسکونی بهاران*

ریحانه خاقانپور شاهرزائی¹

1- کارشناسی ارشد معماری از دانشگاه شهید بهشتی تهران، Reyhane.kh.sh@gmail.com

چکیده

سال‌هاست که موضوع پیوند با گذشته در معماری، مسئله بسیاری از معماران و صاحب‌نظران ایران شده است. مروری بر نشریات معماری و همچنین مشاهده آثار معماری دوره معاصر نشان می‌دهد که برخی از معماران به دنبال یافتن راهی برای بازیابی گذشته در آثارشان بوده‌اند. این تلاش‌ها هم در حوزه بناهای عمومی و هم در حوزه بناهای مسکونی دیده می‌شود. «ساختمان مسکونی بهاران» در ولنجک تهران، بنایی است که برخی از اهل نظر طرح آن را تجربه‌ای قابل توجه در این زمینه دانسته‌اند. مقاله حاضر به بررسی این بنا می‌پردازد و نویسنده در تلاش است تا به شیوه «نقد درونی» رویکرد طراح را در مسیر ایجاد نسبت، رابطه و پیوندی میان معماری امروز و گذشته ایران بشناسد. با این تأمل معلوم می‌شود که طرح حیاط یا پاسیوی مرکزی رویکرد عمده طراح بوده، هرچند که شاید این طرح و الگو چندان مناسب نحوه زندگی مردم امروز در بناهای مسکونی چند واحدی نباشد. همچنین تلاش در ایجاد محور و حال و هوای باغ ایرانی از دیگر نقاط توجه طراح است. به علاوه مصالح نما که بر بدنه احجام و اشکالی نشسته‌اند که اغلب بر پایه حفظ محورها و محورهای تقارن سامان یافته‌اند، سیمای بنا را آشنا و ایرانی کرده است. مقاله، فوت و فن‌ها و ترفندهای معمارانه طراح را در تقرب به این اهداف آشکار می‌کند.

واژه‌های کلیدی: معماری ایرانی، معماری مسکونی، حیاط میانی، ساختمان مسکونی بهاران، نقد درونی، پیوند با گذشته.

1- مقدمه

بسیاری از صاحب‌نظران عرصه معماری معتقدند که معماری امروز ایران در ادامه راه و مسیر معماری گذشته اتفاق نیفتاده و میان روند معماری سنتی ایران و آغاز معماری جدید فاصله افتاده است. در نتیجه معماری امروز ایران هزار چهره گوناگون دارد و بدین سبب سیمای شهرها آشفته و نامناسب است. با مرور اجمالی نشریات معماری و آثار معماری معاصر ایران، می‌توان دریافت که از جایی به بعد² گروهی از معماران و دست‌اندرکاران در اندیشه پیوند با گذشته بوده‌اند. مارکف و گدار³ در دوره

* این مقاله برگرفته از پایان نامه کارشناسی ارشد معماری نویسنده است که با عنوان «نسبت امروز و گذشته: نقد و بررسی آثاری از معماری مسکونی معاصر تهران» به راهنمایی دکتر حمیدرضا خوئی و مشاوره دکتر زهره تفضلی در دانشکده معماری و شهرسازی دانشگاه شهید بهشتی نوشته شده است.

2. آغاز نگرش به معماری غربی و بی توجهی به میراث اصیل معماری ایرانی را باید در دوره قاجار جستجو کرد [1]. از این زمان به بعد (از اواخر دوره قاجار و آغاز دوره پهلوی)، موضوع معماری گذشته و نو همواره مسأله برخی معماران ایران بوده است. تلاش‌های میرزامهدی خان شقاقی (ممتحن‌الدوله)، شاهد آشکار این دل‌مشغولی است [2].
3. در آثار دبیرستان البرز، مدرسه ایران‌شهر، موزه ایران باستان [3].